

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Вишивана Б.М.

ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ

Методичні вказівки та завдання для самостійної роботи
студентів освітнього ступеня магістр
спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”
освітньо-професійної програми “Фінанси та інноваційно-інвестиційні технології”

Львів – 2023

Рекомендовано до друку
кафедрою фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 30 серпня 2023 року)

Рецензенти:

Крупка Михайло Іванович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка

Ванькович Данило Володимирович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка

Вишивана Б.М. Платіжні системи і технології: Методичні вказівки та завдання для самостійної роботи студентів освітнього ступеня магістр спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок” освітньо-професійної програми “Фінанси та інноваційно-інвестиційні технології”. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2023. 26 с.

© Б.М. Вишивана, 2023

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Програма навчальної дисципліни.....	7
Завдання для самостійної роботи.....	11
Перелік питань для підготовки до іспиту.....	15
Завдання для підготовки до іспиту.....	16
Розподіл семестрових балів з дисципліни	21
Список рекомендованих джерел.....	24

ПЕРЕДМОВА

Переважну частину платежів, які формують грошовий обіг держави, проводять в безготівковій формі у вигляді переміщення коштів у банківській системі. Тому в грошових системах важливого значення набуває регулювання безготівкового обігу. Для цього в їх складі створюють спеціальні платіжні системи, які є сукупністю принципів проведення платежів, платіжних інструментів, правил та процедур їх застосування для проведення платіжних операцій, а також інституційних структур, що його забезпечують.

Значення платіжних систем для економіки держави полягає у забезпеченні своєчасності та гарантованості, створенні можливості максимального прискорення платежів, проведення їх у режимі реального часу, що забезпечує високу швидкість обороту капіталу та економію трансакційних витрат. Нормативне визначення принципів, правил і процедур проведення платіжних операцій та створення механізму контролю за їх дотриманням сприяють посиленню довіри між учасниками платіжних відносин.

Ефективність, надійність, оперативність, економічність, зручність та безпечність платіжної системи сприяє зростанню економічної активності, розвитку бізнесу, фінансового ринку, зміцненню державних фінансів, підвищенню дієвості грошово-кредитної політики центрального банку держави.

Глобальні масштаби платіжних операцій потребують досконалого володіння банківськими працівниками технологіями проведення грошових переказів, обслуговування платежів, а їхніми клієнтами – можливостями та перевагами розрахунків за допомогою систем електронних платежів. У зв'язку з цим важливе значення має вивчення дисципліни “Платіжні системи і технології” студентами освітнього ступеня магістр спеціальності “Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок” освітньо-професійної програми “Фінанси та інноваційно-інвестиційні технології”.

Метою вивчення навчальної дисципліни “Платіжні системи і технології” є засвоєння теоретико-методологічних засад і організаційно-правового механізму функціонування платіжного ринку та платіжних систем.

Цілями вивчення дисципліни “Платіжні системи і технології” є формування у студентів базових знань щодо принципів функціонування платіжного ринку та платіжних систем, їх різновидів, платіжних технологій, можливих ризиків платіжних систем, методів управління ними, поняття інформаційної безпеки та створення системи захисту, специфіки побудови платіжної системи України.

Після завершення курсу студенти будуть:

Знати:

- поняття та структуру платіжного ринку України;
- види та особливості проведення операцій на платіжному ринку України;
- суть, значення, види, суб’єктів і правову основу діяльності платіжних систем;
- поняття, різновиди та методи управління ризиками платіжних систем;
- типи загроз та особливості реалізації політики безпеки платіжних систем;
- специфіку проведення міжбанківських розрахунків;
- різновиди систем дистанційного банківського обслуговування клієнтів;
- особливості емісії, еквайрингу та операцій із застосуванням електронних платіжних засобів в Україні;
- різновиди та специфіку роботи систем переказу коштів.

Вміти:

- класифікувати, обґрунтовувати доцільність використання платіжних систем відповідно до конкретних платіжних потреб;
- виявляти ризики та впроваджувати запобіжні заходи щодо потенційних кризових ситуацій у діяльності платіжних систем;
- використовувати системи дистанційного банківського обслуговування;
- аналізувати платіжні системи та платіжні технології;
- проводити платіжні операції через внутрішньодержавні та міжнародні платіжні системи, використовуючи платіжні інструменти та інноваційні платіжні технології.

В результаті вивчення дисципліни студент набуває

Загальні компетентності

ЗК 3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК 8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціалізації

СК 13. Здатність оцінювати тенденції, ризики та технології функціонування ринкових інститутів фінансової інфраструктури.

Програмні результати навчання

ПР 04. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ПР06. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях.

ПР 08. Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку та управляти ними.

ПР 17. Обґрунтовувати закономірності функціонування ринкових інститутів фінансової інфраструктури у контексті забезпечення розвитку національної економіки.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Платіжний ринок України

Поняття платіжного ринку. Структура платіжного ринку України. Категорії учасників платіжного ринку. Суб'єкти платіжних операцій. Користувачі платіжних послуг. Надавачі платіжних послуг. Банківські надавачі платіжних послуг. Небанківські надавачі платіжних послуг. Органи влади. Комерційні агенти. Надавачі обмежених платіжних послуг. Платіжні системи (оператори платіжних систем). Технологічні оператори.

Державне регулювання платіжного ринку України. Мета державного регулювання платіжного ринку. Форми державного регулювання платіжного ринку. Законодавчі та нормативно-правові акти, які регулюють діяльність на платіжному ринку України. Реєстр платіжної інфраструктури. Регуляторна платформа. Нагляд за діяльністю надавачів платіжних послуг. Оверсайт платіжної інфраструктури. Розгляд звернень користувачів платіжних послуг.

Тема 2. Операції на платіжному ринку

Поняття, види і порядок виконання платіжних операцій. Суб'єкти платіжних операцій. Платіжна інструкція та її реквізити. Ініціювання платіжної операції. Види платіжних операцій. Порядок виконання кредитового переказу коштів. Порядок виконання дебетового переказу коштів за згодою платника / без згоди платника. Платіжна інструкція на примусове списання (стягнення). Види рахунків для виконання платіжних операцій. Моніторинг і реконсиляція платіжних операцій.

Платіжні послуги. Фінансові платіжні послуги. Нефінансові платіжні послуги. Послуги, що є допоміжними до платіжних. Обмежені платіжні послуги.

Тема 3. Загальні засади функціонування платіжних систем

Суть та елементи платіжної системи. Нормативно-правове забезпечення функціонування платіжних систем. Операційні механізми проведення платежів. Технологічна інфраструктура. Платіжні інструменти. Захист інформації.

Якісні характеристики платіжної системи. Ефективність. Оперативність. Економічність. Надійність. Безпека. Безперервність діяльності. Зручність.

Організаційна структура платіжної системи. Оператор платіжної системи. Розрахунковий банк. Технологічний оператор. Учасники платіжної системи. Користувачі платіжної системи.

Класифікація платіжних систем. За територією поширення, суб'єктивним складом, призначенням, об'єктами переказу, інструментами платежу, режимом розрахунків, термінами і масштабами розрахунків, механізмом організації розрахунків, категоріями важливості, значущістю, формою власності.

Тема 4. Функції банків та небанківських установ у платіжній системі

Центральний банк та його функції у платіжній системі. Оператор платіжної системи. Надавач платіжних послуг. Користувач платіжних послуг. Гарант остаточних розрахунків. Оверсайт платіжної інфраструктури. Регулятор платіжного ринку.

Роль банків у діяльності платіжної системи. Надавач платіжних послуг платника / отримувача. Емітент. Еквайр.

Функції небанківських установ у платіжних системах. Оператор платіжної системи. Технологічний оператор. Надавач / користувач платіжних послуг. Послуги технічного характеру.

Тема 5. Ризики та безпека платіжних систем

Поняття та види ризиків платіжних систем. Фінансові ризики платіжних систем: кредитний, ризик ліквідності, системний, моральний, ризик переукладення угоди, розрахунковий ризик, ризик втраченої вигоди.

Нефінансові ризики платіжних систем: операційний, природний, правовий, людського фактора, політичний.

Методи управління ризиками платіжних систем. Підходи до обмеження ризиків платіжних систем. Принципи, що застосовуються в процесі розробки та реалізації заходів боротьби з ризиками у платіжних системах. Стандарти Ламфалуссі.

Поняття інформаційної безпеки та етапи створення системи захисту. Типи загроз та реалізація політики безпеки платіжних систем. Поняття та забезпечення безпеки платіжних систем. Зовнішня і внутрішня безпека платіжних систем. Фрагментарний та комплексний підходи до забезпечення безпеки систем. Етапи створення системи захисту платіжних систем. Типи загроз для платіжної системи. Реалізація політики безпеки платіжних систем. Принципи створення системи захисту платіжних систем. Механізми захисту платіжних систем. Функції системи захисту платіжних систем.

Тема 6. Системи дистанційного банківського обслуговування

Поняття та різновиди систем ДБО. Класифікація технологій ДБО. Традиційний банкінг. Віртуальний банкінг. Телефонний банкінг. Послуги контакт-центру банку. Штучний інтелект. Система “клієнт-банк”: послуги та сервісні функції системи. Клієнтська частина системи. Банківська частина системи. Інтернет банкінг. Хмарні технології. Мобільний банкінг. Різновиди мобільного банкінгу. Мобільні застосунки.

Тема 7. Система електронних платежів (СЕП) НБУ

Поняття та структура СЕП НБУ. Оператор СЕП. ЦОСЕП. Розрахунковий банк. Учасники.

Міжбанківські платіжні операції у СЕП НБУ. Фінансові повідомлення. Технічні повідомлення. Ініціювання та виконання а) кредитового переказу, б) повернення коштів, в) дебетового переказу без згоди платника, г) дебетового переказу за дорученням (згодою) платника.

Моделі обслуговування консолідованого коррахунку в СЕП НБУ. Модель “3” (з опосередкованою участю філій). Внутрішньобанківська міжфілійна система та вимоги до її роботи. Модель “4” (з безпосередньою участю філій).

Тенденції та перспективні напрями розвитку СЕП. Миттєві платежі. Відкритий банкінг.

Тема 8. Системи масових платежів

Поняття та види систем масових платежів. Карткові платіжні системи. Системи переказу коштів. Системи та сервіси онлайн платежів. Суб’єкти платіжних операцій.

Емісія платіжних інструментів. Види та реквізити платіжних інструментів. Договір про надання користувачу платіжного інструмента у власність або в користування.

Еквайринг платіжних інструментів. Предмет еквайрингу. Платіжний пристрій. Договір між еквайром та емітентом. Комісійна винагорода. Платіжний застосунок.

Документообіг за операціями з використанням платіжних інструментів. Реквізити документів за операціями з використанням платіжних інструментів.

Тема 9. Національна платіжна система “Український платіжний простір”

Поняття НПС “ПРОСТІР”. Принципи діяльності НПС “ПРОСТІР”.

Організаційна структура НПС “Простір”. Оператор. Маршрутизатор. Розрахунковий банк. Учасники. Технологічні оператори. Користувачі. Торговці.

Електронні платіжні засоби НПС “ПРОСТІР”. Види електронних платіжних засобів. Карткові продукти “НПС “Простір”.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння матеріалом дисципліни, придбання необхідних умінь і навичок у час, вільний від обов'язкових занять. Під час такої роботи використовують навчальну, спеціальну літературу, а також тексти лекцій. Специфічною формою навчальної самостійної роботи є виконання індивідуальних завдань у вигляді виконання презентацій, аналізу платіжних систем.

Теоретична частина самостійної роботи студента передбачає виконання індивідуального завдання у вигляді презентації відповідно до запропонованої тематики, а також самостійне опрацювання запропонованих питань до кожної теми дисципліни “Платіжні системи і технології”. Практична частина самостійної роботи передбачає виконання тестів та аналіз платіжної системи за вибором із запропонованого переліку.

Індивідуальну/групову роботу “Аналіз платіжної технології” здобувачі виконують у формі презентації за обраною темою з переліку запропонованих або обраних самостійно.

Вказівки до виконання презентації

Презентація – це форма подання інформації за допомогою ілюстрацій, які можуть супроводжуватися чітким і лаконічним текстом, анімованих елементів, звукових ефектів, відео.

Етапи підготовки презентації:

1. Ідея – розкриття актуальності обраної теми.
2. Структура. Дайте відповідь на питання: 1. “Чому?” 2. “Що?” 3. “Як?”
3. Сторінборд (заготовка майбутніх слайдів) або чорновий варіант презентації: ключові ідеї презентації, зібрання фактів, цитат, цифр, інфографіки, порівнянь, останніх досліджень за обраною тематикою, аудіо- та відеоматеріалів, алгоритм подання інформації.
4. Обрання програми (сервісу графічного дизайну) для підготовки презентації, наприклад, Power Point, Keynote, Prezi, Google Slides, Canva. Оберіть найзручніший у використанні.

5. Дизайн презентації.

- ✓ шрифт (без засічок, наприклад, Arial, Tahoma, Verdana), можна використовувати не більше трьох різних шрифтів, краще різні варіанти (курсив, напівжирний тощо) одного шрифту;
- ✓ кольорова палітра (не більше п'яти кольорів);
- ✓ шаблон (обрати готовий або створити власний);
- ✓ візуальні ефекти (робота з текстом, поділ на абзаци, структурування за допомогою маркованого тексту, контраст (первинна та вторинна інформація) за допомогою розміру шрифту, кольору тексту, розташування на слайді, використання зображень, інфографіки тощо).

Структура презентації:

1. Титульний слайд (тема, автор).
2. Зміст.
3. Основна частина (не менше 5 слайдів).
4. Список використаних джерел.

Критерії оцінювання презентації

Критерій	Кількість балів
Загальна характеристика обраної технології	1
Переваги та недоліки технології	2
Напрями застосування технології	1
Світова практика застосування	1
Українська практика застосування	1
Законодавче врегулювання в Україні та світі	2
Форма подання інформації, вміння її презентувати	1
Якість візуалізації (графіки, діаграми, рисунки, схеми, інші ілюстрації)	1
Всього	10

Рекомендований перелік платіжних технологій для групового аналізу

1. EMV-технології
2. NFC-технології
3. QR-технології
4. Біометричні технології
5. Блокчейн технології

Індивідуальне завдання “Класифікаційний аналіз платіжної системи” студенти виконують у формі заповнення таблиці за таким зразком:

Класифікаційний аналіз платіжної системи

Найменування платіжної системи _____

Найменування оператора платіжної системи (0,5 бала) _____

Найменування країни місцезнаходження оператора (0,5 бала) _____

№	Критерії класифікації	Види платіжних систем	Ознаки аналізованої платіжної системи	Кількість балів за правильну відповідь
1	За територією поширення	- внутрішньодержавна - міжнародна		1
2	За суб'єктом складом (статусом оператора)	- банківська - небанківська		1
3	За формою власності	- приватна: ✓ створена резидентом ✓ створена нерезидентом - державна: ✓ створена резидентом ✓ створена нерезидентом		1
4	За резидентністю учасників	- учасники резиденти (вказати кількість і статус) - учасники резиденти та нерезиденти (вказати кількість і статус учасників резидентів)		1
5	За призначенням (платіжною сферою)	- міжбанківська - масових платежів - інша		1
6	За інструментами платежу	- карткова - система переказу коштів - система електронних грошей		1
7	За термінами і масштабами розрахунків	- система роздрібних платежів - система переказу великих сум платежів		1
8	За категоріями важливості	- значуща - інша		1
9	За значущістю	- системно важлива - важлива - не належить до значущих платіжних систем в Україні		1

Виконав(ла) студ. групи _____

Прізвище та ініціали _____

Підсумкова кількість балів _____

Кожен студент обирає із запропонованого переліку одну платіжну систему та аналізує її відповідно до вказаних у таблиці критеріїв.

Перелік платіжних систем для аналізу (оновлюється відповідно до змін у Реєстрі платіжної інфраструктури):

- 1.RIA
- 2.Western Union
- 3.City24
- 4.Фінансовий світ
- 5.NovaPay
- 6.Visa
- 7.MasterCard
- 8.Система електронних платежів (СЕП) НБУ
- 9.MEEST
- 10.НПС "Український платіжний ПРОСТІР"
- 11.PrivatMoney
- 12.Welsend
- 13.American Express
- 14.PaySystems
- 15.Moneycom

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Поняття та структура платіжного ринку України
2. Державне регулювання платіжного ринку України
3. Поняття, види та порядок виконання платіжних операцій
4. Суть та види платіжних послуг
5. Суть та елементи платіжної системи
6. Якісні характеристики платіжної системи
7. Організаційна структура платіжної системи
8. Види платіжних систем
9. Поняття та види ризиків платіжних систем
10. Управління ризиками та безпека платіжних систем
11. Центральний банк та його функції у платіжній системі
12. Роль комерційних банків у діяльності платіжної системи
13. Небанківські надавачі платіжних послуг
14. Платіжні технології
15. Поняття та характеристика міжбанківських розрахунків
16. Особливості проведення внутрішньобанківських платіжних операцій
17. Поняття та структура СЕП НБУ
18. Міжбанківська платіжна операція у СЕП НБУ
19. Моделі обслуговування консолідованого коррахунку в СЕП НБУ
20. Поняття та різновиди систем ДБО
21. Телефонний банкінг
22. Система “клієнт-банк”
23. Інтернет- та мобільний банкінг
24. Поняття та види систем масових платежів
25. Учасники систем масових платежів
26. Взаємодія учасників систем масових платежів
27. Системи масових платежів в мережі Інтернет
28. Поняття та принципи діяльності НПС “ПРОСТІР”
29. Організаційна структура НПС “ПРОСТІР”
30. ЕПЗ НПС “ПРОСТІР”

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Завдання першого рівня складності (правильна відповідь – 1 бал).

Чи правильне твердження?

1. Суб'єктами платіжних операцій є користувачі та надавачі платіжних послуг.

- 1) Так
- 2) Ні

2. Відповідно до Закону "Про платіжні послуги" органам влади заборонено надавати платіжні послуги в Україні.

- 1) Так
- 2) Ні

3. Малі платіжні установи належать до банківських надавачів платіжних послуг.

- 1) Так
- 2) Ні

4. Платіжна операція передбачає внесення/зняття готівки на підставі платіжної інструкції.

- 1) Так
- 2) Ні

5. Платіжну інструкцію можна оформити в електронній або паперовій формі.

- 1) Так
- 2) Ні

6. Емісія та /або еквайринг платіжних інструментів належить до фінансових платіжних послуг.

- 1) Так
- 2) Ні

7. Розрахунковий банк платіжної системи визначає правила її роботи та несе відповідальність за її ефективне функціонування.

- 1) Так
- 2) Ні

8. Прямий учасник платіжної системи надає послуги користувачам з виконання платіжних операцій на підставі договору, укладеного з оператором платіжної системи.

- 1) Так
- 2) Ні

9. Платіжні системи класу RTGS є роздрібними

- 1) Так
- 2) Ні

10. Центральний банк як оператор платіжної системи отримує платіжні послуги як платник та/або отримувач, може бути власником електронних, цифрових грошей.

- 1) Так
- 2) Ні

11. Білінг – функція банку-еквайра

- 1) Так
- 2) Ні

12. Оператори поштового зв'язку можуть виконувати функції надавачів платіжних послуг.

- 1) Так
- 2) Ні

13. Крім банків мобільні платіжні застосунки для фінансових операцій пропонують також оператори мобільного зв'язку.

- 1) Так
- 2) Ні

14. Однією з перешкод для якісного ДБО є зниження собівартості послуг.

- 1) Так
- 2) Ні

15. Особистий ключ - електронні дані для перевірки електронного підпису.

- 1) Так
- 2) Ні

16. Вид платіжного інструменту, тип його носія ідентифікаційних даних, реквізити визначає емітент.

- 1) Так
- 2) Ні

17. Держатель платіжного інструменту після отримання інформації про комісійну винагороду не може відмовитися від уже розпочатої платіжної операції

- 1) Так
- 2) Ні

18. Банк здійснює емісію платіжних інструментів на підставі банківської ліцензії.

1) Так

2) Ні

19. НПС "ПРОСТІР є системою міжбанківських розрахунків

1) Так

2) Ні

20. Оператором СЕП є НБУ.

1) Так

2) Ні

21. Автентифікація – це надання користувачам (особі) або процесам (програмі) прав доступу до різних об'єктів і ресурсів системи після їх перевірки.

1) Так

2) Ні

22. Безпека платіжних систем – це захист від несанкціонованого доступу до інформації, несанкціонованих змін інформації та несанкціонованих операцій з функціями платіжних систем.

1) Так

2) Ні

23. Операційний ризик платіжних систем належить до фінансових.

1) Так

2) Ні

24. Правила ВМС мають бути узгоджені з НБУ.

1) Так

2) Ні

25. Консолідований коррахунок – коррахунок, що відкритий у НБУ і на якому об'єднані кошти банку та його філій.

1) Так

2) Ні

2. Завдання другого рівня складності (правильна відповідь – 2 бали).

Перевірте свої знання фахових термінів:

Автентифікація	Кредитовий трансфер
Авторизація діяльності	Мала платіжна установа
Безготівкові розрахунки	Міжбанківська платіжна операція
Важливий об'єкт оверсайту	Міжнародні стандарти оверсайта
Валові розрахунки в режимі реального часу	Надавач платіжних послуг
Відкладені нетто-розрахунки	НПС "ПРОСТІР"
Внутрішньобанківська міжфілійна система (ВМС)	Оверсайт платіжної інфраструктури
Внутрішньобанківська платіжна операція через ВМС	Оператор платіжної системи
Дебетовий переказ	Операційний ризик
Депозитарний ризик	Платіжна інструкція
Держатель платіжного інструменту	Платіжна інфраструктура
Дистанційна платіжна операція	Платіжна картка
Еквайринг платіжних інструментів	Платіжна послуга
Еквайрингова установа (еквайр)	Платіжна система
Електронне повідомлення	Платіжна установа
Електронний гаманець	Платіжне повідомлення
Електронний платіжний засіб	Платіжний додаток
Електронні гроші	Платіжний застосунок
Загальний комерційний ризик	Платіжний інструмент
Значущі платіжні системи	Платіжний пристрій
Інвестиційний ризик	Платіжний рахунок
Кешбек	Платіжний ринок
Кіберзагроза	Платник
Кіберризик	Правовий ризик
Кліринг	Процесинг
Кобейджингова картка	Прямий дебет
Комісійна винагорода (інтерчейндж)	Реєстр платіжної інфраструктури
Консолідований кореспондентський рахунок	Реконсиляція
Користувач платіжних послуг	Ризик ліквідності
Кредитний ризик	Розрахунковий банк
Кредитовий переказ	СЕП НБУ
	Системний ризик
	Технологічний оператор
	Установа електронних грошей
	Учасник платіжної системи

3. Завдання третього рівня складності (правильна відповідь –2 бали).

Оберіть одну правильну відповідь.

1. Для якого з перелічених об'єктів оверсайту застосовують критерій важливості, що передбачає здійснення ним платіжних операцій за правочинами з державними цінними паперами на відкритому ринку?

- 1) Емітент електронних грошей;
- 2) Надавач платіжних послуг;
- 3) Технологічний оператор;
- 4) Системно важлива платіжна система.

2. Що з переліченого не належить до видів платіжних операцій?

- 1) Кредитовий переказ;
- 2) Дебетовий переказ;
- 3) Примусове списання (стягнення);
- 4) Платіжна інструкція.

3. Що таке реконсиляція?

- 1) ідентифікація та перевірка виконання платіжної операції;
- 2) Зберігання електронних грошей;
- 3) Погашення електронних грошей;
- 4) Процедура, що дає змогу надавачу платіжних послуг підтвердити наявність у користувача платіжних послуг підстав для використання платіжного інструменту.

4. Що з переліченого НЕ належить до складу організаційної структури платіжної системи?

- 1) Оператор платіжної системи;
- 2) Розрахунковий банк;
- 3) Технологічний оператор;
- 4) Платіжний інструмент.

5. Як класифікують платіжні системи за значущістю?

- 1) Системно важливі;
- 2) Системи класу RTGS;
- 3) Системи класу DNS;
- 4) Системи роздрібних платежів.

6. Яка установа забезпечує послуги процесингу, клірингу, виконання операційних, інформаційних функцій, пов'язаних з наданням платіжних послуг?

- 1) Технологічний оператор;
- 2) Розрахунковий банк;
- 3) Оператор платіжної системи;
- 4) Надавач платіжних послуг.

7. За допомогою чого накладають електронний підпис?

- 1) Особистого ключа;
- 2) Відкритого ключа;
- 3) Закритого ключа;
- 4) Корпоративного ключа.

8. Хто НЕ може бути учасником СЕП НБУ?

- 1) НБУ;
- 2) Державна казначейська служба України;
- 3) Філії іноземних банків;
- 4) Державні підприємства.

9. Хто виконує функції Маршрутизатора НПС "ПРОСТІР"?

- 1) НБУ;
- 2) СЕП;
- 3) Банки;
- 4) ТОВ "ПОРТМОНЕ".

10. Як називають перевірку ідентифікації користувача, процесу, пристрою або іншого компоненту платіжної системи, а також перевірку цілісності даних під час зберігання або передачі для запобігання їх несанкціонованої модифікації?

- 1) Автентифікація;
- 2) Ідентифікація;
- 3) Авторизація;
- 4) Реконсиляція.

РОЗПОДІЛ СЕМЕСТРОВИХ БАЛІВ З ДИСЦИПЛІНИ

Упродовж семестру кожен студент має змогу отримати максимум 50 балів за роботу на семінарських заняттях, з них за

поточний контроль – до 30 балів;

індивідуальне та групове завдання – до 20 балів.

Поточний контроль включає роботу на семінарських заняттях, розв'язування тестових завдань – до 30 балів (до 5 балів за одне заняття; наприкінці семестру рахується середнє арифметичне усіх зароблених оцінок і множиться на коефіцієнт 6).

Критерії оцінювання:

“5” – студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань. Правильно вирішив 90% і більше тестових завдань.

“4” – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань. Під час розкриття деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускає окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив 71% – 89% тестових завдань.

“3” – студент в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив 51% – 70% тестових завдань.

“2” – студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив 30% – 50% тестових завдань.

“1” – студент погано володіє навчальним матеріалом, правильно вирішив не більше 29% тестових завдань.

“0” – студент не володіє навчальним матеріалом, не вирішив правильно жодного тестового завдання.

Індивідуальне завдання Класифікаційний аналіз платіжної системи” – до 10 балів.

Групове або індивідуальне завдання (залежно від кількості студентів у групі) “Аналіз платіжної технології” – до 10 балів.

Екзамен проводиться письмово у тестовій формі. Максимально можлива кількість балів –50.

Екзаменаційний білет містить 30 завдань різних видів і рівнів складності.

Перший рівень (завдання 1-10) – завдання із вибором відповіді – це теоретичні та практичні питання, що мають один правильний варіант відповіді з двох запропонованих. За кожне правильно виконане завдання студент одержує 1 бал (максимально 10).

Другий рівень (завдання 11-20) – завдання для перевірки знань здобувачами фахової термінології. За кожне правильно виконане завдання студенту виставляється 2 бали (максимально 20).

Третій рівень (завдання 21-30) – практичні завдання з вибором відповіді – це практичні питання, що мають один правильний варіант відповіді з чотирьох запропонованих. За кожне правильно виконане завдання студент одержує 2 бали (максимально 20).

Результат іспиту залежить від загальної кількості набраних балів. Оцінка, одержана на іспиті, є остаточною.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні

1. Закон України “Про платіжні послуги” від 30.06.2021 р. № 1591-IX зі змінами
2. Закон України “Про Національний банк України” від 20.05.1999 р. № 679-XIV зі змінами
3. Маричева О. Як Закон про платіжні послуги змінить ринок. 2022. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/215901_yak-zakon-pro-platzhn-poslugi-zmnit-rinok
4. Центральний банк і грошово-кредитна політика: підручник / М.І. Крупка, Є.М. Андрушак, Н.Г. Пайтра та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. М.І. Крупки. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 526 с.
5. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Сталий розвиток інновацій, кешлес та фінграмотність. Національний банк України. Липень 2020. 49 с.

Додаткові

6. Закон України “Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги” від 05.10.2017 р. №2155-VIII зі змінами
7. Закон України “Про електронні документи та електронний документообіг” від 22.05.2003 р. № 851-IV зі змінами
8. Запрацювало нове покоління СЕП – на базі стандарту ISO 20022 в цілодобовому режимі. Квітень 2023. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zapratsyovalo-nove-pokolinnya-sep--na-bazi-standartu-iso-20022-v-tsilodobovomu-rejimi>
9. Звіт з оверсайту інфраструктури фінансового ринку 2022 р. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-z-oversayta-infrastruktur-finansovogo-rinku-za-2022-rik>
10. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг : затв. постановою Правління НБУ

- 29.07.2022 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>
11. Інструкція про виконання міжбанківських платіжних операцій в Україні в національній валюті : затв. постановою Правління НБУ 03.03.2023 р. № 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0016500-23#Text>
  12. Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків : затв. Постановою Правління НБУ 29.07.2022 р. № 162. Дата оновлення 29.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#top>
  13. Інформаційна кампанія з протидії платіжному шахрайству. НБУ. URL: <https://promo.bank.gov.ua/stopfraud/>
  14. Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними : затв. постановою Правління НБУ 29.09.2022 р. № 210. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#n2>
  15. Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів : затв. Постановою Правління НБУ 29.07.2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-22#top>
  16. Положення про порядок здійснення оверсайту платіжної інфраструктури в Україні : затв. Постановою Правління НБУ 24.08.2022 р. № 187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0187500-22#Text>
  17. Положення про реєстрацію платіжних систем, учасників платіжних систем та технологічних операторів платіжних послуг : затв. Постановою Правління НБУ 26.09.2022 р. № 208. Дата оновлення 09.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0208500-22#Text>
  18. Про е-гривню – цифрові гроші Національного банку. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia>
  19. Проєкт концепції системи миттєвих платежів. Київ. 2021. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Draft_concept_instant_payment_system.pdf?v=6

20. Правила Системи електронних платежів Національного банку України, затв. Рішенням Ради Платіжної організації СЕП НБУ, протокол від 13.07.2017 р. № 1 зі змінами
21. Правила Національної платіжної системи “Український платіжний простір”, затв. Рішенням Ради Платіжної організації НПС “Український платіжний простір”, протокол від 07.06.2013 № 213/2013 зі змінами
22. Методичні рекомендації з управління ризиками в платіжних системах.
URL:
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Guidelines_risk_management_ps.pdf?v=4
23. Payment aspects of financial inclusion in the fintech era. Committee on Payments and Market Infrastructures. World Bank Group. April 2020. 74 p.
URL: <https://www.bis.org/cpmi/publ/d191.pdf>

Інформаційні ресурси

24. Офіційна Інтернет-сторінка Національного банку України. URL:
<http://www.bank.gov.ua>